

ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ: ΣΟΒΑΡΟΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΥΨΗΛΩΝ ΡΥΘΜΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

Ἡ κυβέρνηση στίς προγραμματικές της δηλώσεις καί στούς ὅρους ἐντολῆς πού ἔδωσε ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ στό ΚΕΠΕ γιά τήν κατάρτιση τοῦ μακροετοῦς προγράμματος ἔθεσε σάν βασικό στόχο τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τήν ἐπιτάχυνση τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας. Βέβαια δέν ἦταν δυνατό στίς προγραμματικές δηλώσεις καί στούς ὅρους ἐντολῆς νά προσδιορισθεῖ ἐπακριβῶς ὁ ρυθμός ἀναπτύξεως γιά τήν προσεχῆ πενταετία. Τό πόσο ταχύς θά εἶναι ὁ ρυθμός τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας θά προκύψει ἀπό τόν ἔλεγχο τοῦ πραγματοποιησίμου τῶν διαζευκτικῶν προγραμμάτων πού καταρτίζει τό ΚΕΠΕ. Οἱ βασικοί περιορισμοί πού θά πρέπει νά ληθθοῦν ὑπ' ὄψιν γιά τόν ἔλεγχο τοῦ πραγματοποιησίμου διαφόρων ρυθμῶν ἀναπτύξεως εἶναι τρεῖς: Πρῶτο, τά ἀποταμιευτικά κεφάλαια, δεύτερο, τό ἐργατικό δυναμικό καί τρίτο, οἱ συναλλαγματικοί πόροι (τό ἰσοζύγιον πληρωμῶν).

Ἀπό τή μελέτη τῶν βασικῶν στοιχείων καί δεδομένων τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας προκύπτει ὅτι ἡ ἐγχώρια ἀποταμίευση καί τό ἐργατικό δυναμικό δέν θά εἶναι σοβαροί περιοριστικοί παράγοντες γιά τόν προγραμματισμό καί τήν πραγματοποίησιν ὑψηλῶν ρυθμῶν ἀναπτύξεως. Τά στοιχεῖα τῶν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, στήν ἑκταση πού εἶναι ἀκριβή, δείχνουν ὅτι ἡ ἀκαθάριστη μέση ροπή γιά ἀποταμίευση τά τελευταῖα χρόνια εἶναι ἀρκετά ὑψηλή καί ξεπερνᾷ τό 15% τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἐνῶ σέ πολλές ἄλλες χώρες πού βρίσκονται στό στάδιο τῆς ἀναπτύξεως ἡ μέση ροπή γιά

ἀποταμίευση εἶναι μικρότερη τοῦ 10%. Τό πρόβλημα μέ τούς ἀποταμιευτικούς πόρους στήν Ἑλλάδα δέν εἶναι τόσο ἡ αὔξηση στό μέγεθός τους ὅσο ἡ ἐφαρμογή μεθόδων καί πολιτικῆς γιά τή διοχέτευσή τους στίς ἐπιθυμητές κατηγορίες ἐπενδύσεων. Μεγάλο μέρος ἀπό τούς ἐγχώριους ἀποταμιευτικούς πόρους χρησιμοποιεῖται γιά ἐπενδύσεις πού ἐλάχιστα συμβάλλουν στήν αὔξηση τῆς παραγωγικότητος καί τήν ἐπιτάχυνση τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ περίπτωση τῆς διοχέτευσως σημαντικοῦ τμήματος τῶν ἀποταμιευτικῶν πόρων σέ οἰκοδομές, καί μάλιστα πολυτελεῖς, πού ἡ σχέση κεφαλαίου πρός εἰσόδημα εἶναι μεγαλύτερη ἀπό 10, καί ἡ περίπτωση τῆς χρηματοδοτήσεως πωλήσεων μέ δόσεις ἀγαθῶν πολυτελοῦς διαβιώσεως μέ ἀποταμιεύματα τοῦ κοινοῦ κατατιθέμενα στίς ἐμπορικές τράπεζες. Τό πρόβλημα ἐπομένως μέ τούς ἀποταμιευτικούς πόρους εἶναι ἡ ἀναζήτηση καί ἐφαρμογή μέτρων καί μεθόδων ἐλέγχου καί κατευθύνσεως ἀπό τίς οἰκονομικές ἀρχές τῆς κοινωνικῆς ἀποταμιεύσεως σέ ἐπενδύσεις, στίς ὁποῖες τό πρόγραμμα ἀναπτύξεως δίνει προτεραιότητα.

Ὅσον ἀφορᾷ τό ἐργατικό δυναμικό, παρά τό γεγονός ὅτι δέν ὑπάρχουν ἀκριβῆ στοιχεῖα γιά τό πόσοι ὑποαπασχολοῦνται καί τό πόσοι βρίσκονται ἀνεργοί, θά μπορούσε νά ὑποστηριχθεῖ ὅτι τό ἔντονο μεταναστευτικό ρεῦμα στά τελευταῖα χρόνια ἀποτελεῖ ἔνδειξη ὑπάρξεως σοβαροῦ πλεονάσματος ἐργατικῶν χεριῶν καί ἐπομένως ἡ πραγματοποίηση ὑψηλῶν ρυθμῶν ἀναπτύξεως δέν φαίνεται κατ' ἀρχήν νά προσκρούει σέ ἔλλειψη ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Τοῦτο βεβαίως μέ δύο ἐπιφυλάξεις: Πρῶτο, ὅτι δέν θά ἐξακολουθήσει ἡ μετανάστευση μέ τόν ἴδιο ρυθμό τῶν τελευταίων δύο ἐτῶν (1962 80.000 καί 1964 100.000) καί δεύτερο, ὅτι θά καταβληθοῦν προσπάθειες γιά τόν ἐπαναπατρισμό τῶν μεταναστῶν παράλληλα μέ τή δημιουργία νέων εὐκαιριῶν γιά ἀπασχόληση.

Ἐκεῖνο ὅμως στό ὁποῖο φαίνεται ὅτι θά προσκρούσει ὁ προγραμματισμός καί ἡ πραγματοποίηση ὑψηλῶν ρυθμῶν ἀναπτύξεως εἶναι τό ἰσοζύγιο πληρωμῶν. Ὁ πῖο κάτω πίνακας δείχνει ὅτι μέ μέσο ἐτήσιο ρυθμό αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος κατὰ 6,7% στήν περίοδο 1959-1963, ὁ μέσος ρυθμός αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγῶν ἦταν 8,8%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ρυθμοί αύξήσεως τών εισαγωγών καί τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος

Περίοδος	Μέσοι ἐτήσιοι ρυθμοί αὐξήσεως		Σχέσις εἰσαγωγῶν πρὸς ἀκαθάριστον ἐθν. προϊόν
<i>Εἰσαγωγῶν Ἐθνικοῦ προϊόντος</i>			
1954-1958	14,5	5,8	20,6
1959-1963	8,8	6,7	21,0
1954-1963	11,6	6,3	20,8

Ἄν ἡ κυβέρνησις ἤθελε νά προχωρήσει στὸν προγραμματισμὸ ρυθμῶν ἀναπτύξεως ὑψηλοτέρων ἀπὸ ἐκείνους πού πραγματοποιήθηκαν στό παρελθόν, θά πρέπει νά περιμένει αὐξηση τῶν εισαγωγῶν μέ ρυθμούς πολὺ μεγαλύτερους ἀπὸ τοὺς μέχρι τώρα γνωστούς. Τοῦτο γιὰ τρεῖς βασικούς λόγους: Πρῶτο, γιατί ἡ αὐξηση τῶν ἐπενδύσεων πού εἶναι ἀπαραίτητες νά στηρίξουν ἕναν ὑψηλὸ ρυθμὸ ἀναπτύξεως θά ἀπαιτοῦν συνεχῶς μεγαλύτερες εισαγωγές κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Δεύτερο, γιατί ἡ αὐξηση τῶν χρηματικῶν εἰσοδημάτων μέ ρυθμὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ παρελθόν καί ἡ σχετικὰ ὑψηλὴ εἰσοδηματικὴ ἐλαστικότητα καταναλωτικῶν ἀγαθῶν θά ὀδηγήσουν σέ μεγαλύτερο ρυθμὸ αὐξήσεως εισαγωγῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καί τρίτο, γιατί κάθε αὐξηση τῆς παραγωγῆς τῶν ὑπαρχόντων βιομηχανιῶν ἀπαιτεῖ αὐξηση τῶν εισαγωγῶν πρώτων ὑλῶν δεδομένου ὅτι ἡ ἐλληνικὴ βιομηχανία βρίσκεται σέ σοβαρὴ ἐξάρτηση ἀπὸ ἀπόψευς πρώτων ὑλῶν καί ἐνδιαμέσων ἀγαθῶν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν.

Ἄν ἐφαρμοσθεῖ ἡ μέθοδος τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων στὶς χρονολογικὲς σειρές ἐθνικοῦ προϊόντος καί εισαγωγῶν προκύπτει ὅτι ἡ εἰσοδηματικὴ ἐλαστικότητα τοῦ συνόλου τῶν εισαγωγῶν εἶναι 1,4. Μέ βάση τὸν συντελεστή τοῦτο καί μέ τὴν ὑπόθεση ὅτι ἡ κυβέρνησις θά πρέπει νά προγραμματίσει μέσο ἐτήσιο ρυθμὸ αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τοῦλάχιστον 8% στὴν περίοδο τοῦ προγράμματος 1966-70, γιὰ νά ἀνταποκριθεῖ στὴν ἀνάγκη περιορισμοῦ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως πού χωρίζει τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τίς ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης, θά πρέπει νά περιμένουμε ὅτι οἱ εισαγωγές θά αὐξάνονται μέ μέσο ἐτήσιο ρυθμὸ 11,2 περίπου. Δεδομένου ὅτι τὸ 1964 οἱ εισαγωγές ἔφθασαν τὰ 830 ἑκατ. \$, τὸ μέσο ἐτήσιο ἐπίπεδο τῶν εισαγωγῶν πού θά προκύψει ἀπὸ ἕνα 5ετές πρόγραμμα μέ ρυθμὸ

ανάπτυξεως 8% θά είναι τῆς τάξεως τῶν 1.280 ἑκατ. \$, καί τό ἐπίπεδο στά 1970 θά είναι 1.570 ἑκατ. \$. Τό πρόβλημα ἀρχίζει ἀπό ἐδῶ. Θά μπορέσουν νά καλυφθοῦν οἱ πιό πάνω εἰσαγωγές;

Οἱ συνήθεις τρόποι μέ τούς ὁποίους θά μπορούσαν νά καλυφθοῦν μέσες ἐτήσιες εἰσαγωγές τῆς τάξεως τῶν 1.280 ἑκατ. \$ στήν περίοδο τοῦ προγράμματος εἶναι τρεῖς: Πρῶτο, οἱ καθαροί ἄδηλοι πόροι, δεύτερο, οἱ εἰσαγωγές, καί τρίτο, ἡ εἰσροή ξένων κεφαλαίων.

Οἱ ἄδηλοι πόροι στό παρελθόν ἔπαιξαν σημαντικό ρόλο στήν κάλυψη τῶν συνεχῶς διογκουμένων εἰσαγωγῶν καί θά μπορούσε μάλιστα νά ὑποστηριχθεῖ ὅτι χωρίς αὐτούς οἱ ρυθμοί ἀναπτύξεως θά ἦσαν πολύ χαμηλότεροι. Ὁ πιό κάτω πίνακας δείχνει ὅτι οἱ καθαροί ἄδηλοι πόροι στήν περίοδο 1959-63 παρουσίασαν μέσο ἐτήσιο ρυθμό αὐξήσεως 16% περίπου καί κάλυψαν κατὰ μέσον ὄρο τό 45% περίπου τῶν συνολικῶν εἰσαγωγῶν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ρυθμοί αὐξήσεως τῶν ἀδήλων πόρων καί ποσοστά εἰσαγωγῶν πού καλύπτουν

Περίοδος	Μέσος ἐτήσιος ρυθμός	Σχέσις εἰσαγωγῶν πρός ἀδήλους πόρους
1954-1958	16	33,8
1959-1963	16,1	44,7
1954-1963	16	39,3

Εἶναι ὅμως συζητήσιμο ἂν ἡ ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας στό ἐξῆς εἶναι σκόπιμο νά στηριχθεῖ στούς ἀδήλους πόρους καί ἀκόμη ἀμφίβολο ἂν στήν περίοδο τοῦ προγράμματος 1966-70 θά ἐξακολουθήσει ὁ ἴδιος ρυθμός αὐξήσεως αὐτῶν. Ἡ πρόσφατη πεῖρα ἔδειξε ὅτι τά ἔσοδα ἀπό τούς ἀδήλους πόρους παρουσιάζουν μεγάλη εὐαισθησία στίς διεθνεῖς πολιτικές καί οἰκονομικές κρίσεις. Ἄν τύχει μέσα στήν πενταετία νά παρουσιασθεῖ μία διεθνῆς πολιτική κρίση σάν αὐτή τοῦ 1964 (κυπριακή κρίση), ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμός τῶν ἀδήλων πόρων θά πέσει σημαντικά καί ἡ κυβέρνηση θά ἀναγκασθεῖ νά προσαρμόσει πρὸς τά κάτω τούς ρυθμούς ἀναπτύξεως. Πέρα ὅμως ἀπό αὐτό, ἡ ἀνάπτυξη τῶν βασικῶν δραστηριοτήτων ἀπό τίς ὁποῖες

προέρχονται οί άδηλοι πόροι (τουρισμός, έμπορική ναυτιλία, μετανάστευση) παρουσιάζει όρισμένους περιορισμούς και συνεπάγεται όρισμένες άνεπιθύμητες έπιπτώσεις. Έτσι λόγω χάρη ή ανάπτυξη του τουρισμού έχει όρισμένα όρια πού τά προσδιορίζει ό κατά τετραγωνικό χιλιόμετρο αριθμός τουριστών πού δέν μπορεί νά αύξηθεϊ άπεριόριστα. Έξάλλου όλόκληρος ή είσροή συναλλάγματος από τουρισμό δέν αποτελεί καθαρή συναλλαγματική ώφέλεια για τήν οίκονομία άν ληφθεϊ ύπόψη ότι οί τουρίστες αποτελούν πρόσθετο παράγοντα ζητήσεως άγαθών εισαγομένων από τό έξωτερικό, δηλαδή πρόσθετο παράγοντα διογκώσεως τών εισαγωγών. Θα πρέπει ακόμη νά σημειωθεϊ ότι ό έποχικός χαρακτήρας του τουρισμού δημιουργεί προβλήματα από άπόψεως άπασχολήσεως του εργατικού δυναμικού στίς νεκρές περιόδους. Τέλος, ό τουρισμός οδηγεί σέ αύξηση τής πολυτελούς καταναλώσεως τών εύρυτέρων στρωμάτων του πληθυσμού, ή όποία δέν δικαιολογεϊται από λόγους αύξήσεως του εισοδήματος αλλά όφείλεται στό DEMONSTRATION EFFECT τών τουριστών. Τό άλλο σημαντικό κονδύλι τών άδήλων πόρων, δηλαδή τά μεταναστευτικά έμβάσματα (έξαιρουμένων τών έμβασμάτων τών εργατών τής Γερμανίας), παρουσιάζουν μακροχρόνια έπιβραδυνόμενο ρυθμό αύξήσεως. Ένώ ή μέση έτησία αύξηση μεταξύ 1954-58 ήταν 11,2%, μεταξύ 1959-63 έπεσε στό 11%. Ό λόγος είναι ότι μέ τήν πάροδο του χρόνου οί δεσμοί τών μεταναστών μέ τήν Έλλάδα συνεχώς χαλαρούνται και είναι λογικό νά περιμένει κανείς μακροχρόνια συνεχή μείωση του ρυθμού αύξήσεως τών μεταναστευτικών έμβασμάτων. Τέλος, τό ναυτιλιακό συναλλαγμα παρουσίασε μέσο έτήσιο ρυθμό αύξήσεως κατά τήν περίοδο 1958-63 γύρω στά 15%. Δεδομένου όμως ότι πολλές από τίς ανατολικές χώρες, τών οποίων ό έλληνικός στόλος διακινεί σημαντικό όγκο έμπορευμάτων, ακόμη δέ και πολλές ύπανάπτυκτες χώρες καταβάλλουν σοβαρές προσπάθειες για άπόκτηση έμπορικού στόλου, θα πρέπει νά περιμένομε μακροχρόνια κάποια έπιβράδυση στό ρυθμό αναπτύξεως του ναυτιλιακού συναλλάγματος. Θα πρέπει, τέλος, νά σημειωθεϊ ότι ένας σοβαρός μειωτικός παράγοντας τών εισπράξεων από άδήλους πόρους είναι οί άδηλες πληρωμές κυρίως για τουρισμό, πού τά τελευταία χρόνια έχουν πάρει έπικίνδυνες διαστάσεις.

Άν άγνοήσουμε τίς πιό πάνω έπιφυλάξεις και δεχθοΰμε τήν εύνοϊκή περίπτωση ότι οί άδηλοι πόροι θα έξελιχθούν στήν περίοδο του προγράμματος μέ τόν ίδιο ρυθμό τής τελευταίας πενταετίας 1960-64, τό μέσο έτήσιο ύψος αυτών θα είναι τής τάξεως τών 650 εκατ. \$, πράγμα πού σημαίνει ότι θα μπορούν νά καλύψουν κατά μέσο όρο τό 50% από τίς εί-

σαγωγές πού θά συνεπήγετο μία ανάπτυξη μέ ρυθμό 8%.

Μένουν ἔτσι εισαγωγές τῆς τάξεως τῶν 630 ἑκατ. \$ κατά μέσο ὄρο τό ἔτος, πού θά πρέπει νά καλυφθοῦν εἴτε μέ δανεισμό εἴτε μέ ἐξαγωγές. Ἡ ἐτησία καθαρή εἰσροή κεφαλαίων ἀπό τό ἐξωτερικό δέν μπόρεσε τά τελευταῖα χρόνια νά ξεπεράσει τά 90 ἑκατ. \$. Πέρα ἀπό τίς σοβαρές δυσχέρειες πού ὑπάρχουν στήν ἐξεύρεση ξένων κεφαλαίων, ὁ ἐξωτερικός δανεισμός δέν εἶναι σκόπιμο νά ξεπεράσει ὀρισμένα ὅρια, πέρα ἀπό τά ὁποῖα δημιουργεῖται κίνδυνος ὑπερχρεώσεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας στό ἐξωτερικό καί μελλοντικῆς ἀνατροπῆς τῆς ἰσορροπίας τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν λόγω ἀδυναμίας ἐξοφλήσεως σέ συνάλλαγμα τῶν συνεχῶς αὐξανομένων τοκοχρεωλυσίων. Ἐάν σάν τέτοιο ὅριο καθαρῆς εἰσροῆς κεφαλαίων δεχθοῦμε τά 150 ἑκατ. κατά μέσο ὄρο ἐτησίως, πράγμα πού ἀποτελεῖ πολύ αἰσιόδοξες ἐκτιμήσεις, παραμένουν εισαγωγές τῆς τάξεως τῶν 480 ἑκατ. \$, πού θά πρέπει νά καλυφθοῦν ἀπό ἐξαγωγές. Εἶναι τοῦτο δυνατό;

Ὁ πῖο κάτω πίνακας δείχνει ὅτι ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμός αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν, ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι πολύ μικρός αὐτός καθεαυτός, παρουσιάζει μακροχρονίως σοβαρή ἐπιβράδυνση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Ρυθμοί αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν καί ποσοστά εισαγωγῶν πού καλύπτουν

Περίοδος	Μέσος ἐτήσιος ρυθμός	Σχέσις ἐξαγωγῶν πρός εισαγωγές
1954-1958	8,7	50,7
1959-1963	3,7	42,4
1954-1963	5,8	46,5

Ὁ ρυθμός αὐτός ἀπό 8,7% τήν πενταετία 1954-58 μειώθηκε σέ 3,7% στήν πενταετία 1959-63. Σημασία ἔχει ἡ διαπίστωση ὅτι ἡ ἐξέλιξη τῶν ἐξαγωγῶν μακροχρονίως εἶναι δυσμενῆς παρά τίς σοβαρές προσπάθειες τῆς προηγούμενης κυβερνήσεως γιά τήν προώθησή τους. Βασική θέση τῆς πολιτικῆς τῆς προηγούμενης κυβερνήσεως ἦταν ἡ διά παντός μέσου αὐξηση τῶν ἐξαγωγῶν βιομηχανικῶν κυρίως προϊόντων. Ἐτσι προτεραιότητα εἶχε δοθεῖ στίς ἐξαγωγικές βιομηχανίες. Ἡ θέση αὐτή ἐκδηλώθηκε μέ τή

θέσπιση σοβαρών φορολογικών κινήτρων, επιδοτήσεων και άλλων διευκολύνσεων στους βιομήχανους, που θα παρουσίαζαν όρισμένη εξαγωγική δραστηριότητα. Τό δημοσιονομικό κόστος μιας τέτοιας πολιτικής είναι σημαντικό σχετικά με τα πενιχρά αποτελέσματα που έχουμε από απόψεως προωθήσεων των εξαγωγών. Στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών οι βιομηχανικές δεν μπόρεσαν να ξεπεράσουν τό 4%, πράγμα που δείχνει ότι τίποτα τό αξιόλογο δεν απέδωσαν όλες αυτές οι προσπάθειες και ότι όλη ή πολιτική ήταν στή βάση της σφαλερή. Τα κίνητρα και οι επιδοτήσεις δεν είναι δυνατό να συμβάλουν στήν αύξηση των βιομηχανικών επενδύσεων για εξαγωγές, όταν ή βιομηχανική βάση τής χώρας και ή ύποδομή της δεν εξασφαλίζουν οργανική βελτίωση τής ανταγωνιστικής θέσεως τής ελληνικής βιομηχανίας στό χώρο τής Ευρώπης. Δυστυχώς ή σημερινή κυβέρνηση, χωρίς ανάλυση των δεδομένων και συνθηκών, επανέλαβε τό σύνθημα πολιτικής περί εξαγωγικών βιομηχανιών που είχε καθιερώσει ή προηγούμενη κυβέρνηση. Από δηλώσεις μάλιστα των υπευθύνων τής οικονομικής πολιτικής βγαίνει ότι ή κυβέρνηση θα ακολουθήσει τούς ίδιους τρόπους, δηλαδή τά κίνητρα και τίς επιδοτήσεις, για τή προώθηση των εξαγωγικών βιομηχανιών. Δεν υπάρχουν όμως καινούρια δεδομένα που να στηρίζουν τήν άποψη ότι ή συνέχιση μιας τέτοιας πολιτικής δεν θα οδηγήσει στά ίδια πενιχρά αποτελέσματα που όδήγησε ή πολιτική τής προηγούμενης κυβερνήσεως. Έτσι δέ θα ήταν υπερβολή αν δεχθούμε ότι οι εξαγωγές θα εξακολουθήσουν να κινούνται μέ τόν ίδιο ρυθμό που εκινήθηκαν τά τελευταία 10 έτη. Αν προβληθεί ό ρυθμός αυτός στήν περίοδο του προγράμματος 1966-70, τά συνολικά έσοδα από εξαγωγές κατά μέσο όρο θα είναι τής τάξεως των 360 εκατ. έτησίως. Έτσι μέ τά πιο πάνω δεδομένα και εκτιμήσεις προκύπτει ότι από τίς συνολικές εισαγωγές των 1.280 εκατ. \$ κατά μέσο όρο έτησίως που συνεπάγεται ή πραγματοποίηση ρυθμού αναπτύξεως 8%, μένει τελικά άκάλυπτο ποσό τής τάξεως των 120 εκατ. \$, που σημαίνει ότι δεν είναι έφικτή μία τέτοια επιτάχυνση του ρυθμού αναπτύξεως τής ελληνικής οικονομίας.

Ό πιο πάνω περιορισμός για ταχύτερη ανάπτυξη θα μπορούσε να εξουδετερωθεί και θα ήταν δυνατή ή πραγματοποίηση ρυθμού αναπτύξεως τής τάξεως του 8%, αν ή κυβέρνηση ακολουθούσε διαφορετική πολιτική όσον άφορά τό ισοζύγιο πληρωμών. Συγκεκριμένα τό πιο πάνω άκάλυπτο έλλειμμα των εισαγωγών θα μπορούσε να περιορισθεί σημαντικά αν ή κυβέρνηση χάρασσε τήν πολιτική της πάνω στίς έξής γενικές γραμμές:

- 1) Προώθηση επενδύσεων που υποκαθιστούν εισαγωγές. Στο νέο

πενταετές πλάνο, ή κυβέρνηση θά πρέπει νά δώσει έμφαση στίς βιομηχανικές επενδύσεις πού υποκαθιστοῦν εισαγωγές. Ἀπό ἄποψη συναλλαγματικῶν πόρων τά αποτελέσματα εἶναι τά ἴδια μέ τήν πολιτική ἐξαγωγικῶν βιομηχανιῶν, πλήν ὅμως ή δυνατότητα προωθήσεως επενδύσεων υποκαταστάσεως εισαγωγῶν σέ ὀρισμένους τομεῖς εἶναι μεγαλύτερη. Τέτοιες δυνατότητες εἶναι πολύ μεγάλες κυρίως στήν ἐλαφριά βιομηχανία, στή βιομηχανία παραγωγῆς ἐνδιαμέσων ἀγαθῶν, στήν παραγωγή κτηνοτροφικῶν προϊόντων κλπ. Ἀρκεῖ νά ἀναφέρει κανεῖς ὅτι μόνο γιά εισαγωγές κτηνοτροφικῶν προϊόντων, πού ή παραγωγή τους εἶναι ἀπόλυτα δυνατή στήν Ἑλλάδα, δαπανῶνται ἑτησίως 40-50 ἑκατομ. δολάρια. Ἀκόμη, ή κατά 23% αὔξηση τῶν εισαγωγῶν πρώτων ὑλῶν καί ἐνδιαμέσων προϊόντων κατά τήν περίοδο Ἰανουαρίου-Ὀκτωβρίου 1964 σέ σύγκριση μέ τήν ἀντίστοιχη περίοδο τοῦ προηγούμενου ἔτους, ἀποτελεῖ σοβαρή ἐνδειξη ὅτι θά πρέπει νά καταβληθεῖ προσπάθεια ἀνεξαρτοποιήσεως τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας ἀπό ἀπόψεως πρώτων ὑλῶν καί ἐνδιαμέσων προϊόντων ἀπό τό ἐξωτερικό.

2) Ἐξάλλου, τό πρόβλημα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν ὡς περιοριστικοῦ παράγοντα πραγματοποιήσεως ὑψηλοτέρων ρυθμῶν ἀναπτύξεως, θά μπορούσε ν' ἀντιμετωπισθεῖ μέ μέτρα πολιτικῆς περιοριστικά τῶν εισαγωγῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καί μάλιστα εἰδῶν πολυτελοῦς διαβιώσεως. Οἱ εισαγωγές πολυτελῶν εἰδῶν καταναλώσεως ἀπό τίς ἀνώτερες κυρίως εἰσοδηματικές τάξεις καί ἀπό τά ἀνώτερα κλιμάκια τῶν μεσαίων εἰσοδηματικῶν τάξεων ἀποτελοῦν σημαντικό μέρος τῶν εισαγωγῶν καί παρουσιάζουν ἀλματώδη αὔξηση. Ὅσο μεγαλύτερος εἶναι ὁ περιορισμός τῶν εισαγωγῶν τῶν ἀγαθῶν τούτων, τόσο λιγότερο περιοριστικό γίνεται τό ἰσοζύγιο πληρωμῶν γιά τήν πραγματοποίηση ὑψηλοτέρων ρυθμῶν ἀναπτύξεως. Ὁ περιορισμός αὐτός τῶν εισαγωγῶν θά μπορούσε νά γίνει μέσῳ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος καί ἐν ἀνάγκη διά ποσοτικῶν ἀκόμη περιορισμῶν. Ἡ θέσπιση διαφόρων μορφῶν φόρων πού νά ἔχουν σάν στόχο τή μείωση τῆς πολυτελοῦς δαπάνης θά πρέπει νά ἀποτελέσει θεμελιῶδες μέτρο στά πλαίσια τῆς γενικότερης πολιτικῆς γιά τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας.